

duhovnega voditelja, ki ga ljudje niti ne morejo izbrati/določiti.

Éttiene skozi delo opozarja na drugačno koncepcijo zgodovine, ki jo goji muslimanski svet, predstavi koncept dave (poziva), po kateri je vsak vernik poklican k uresničevanju vere in njenih načel pravičnosti, če le teh ne uresničujejo bolj poklicani. Pokaže nam hermenevntiko korana, predvsem pa politično zgodovino in razvoj razumevanja ter uveljavljanja islama (znotraj države in tudi širše). Nakaže inherentne nastavke za islamski ekspanzionizem/univerzalizem in različna gibanja ter vidne osebe, ki so skozi nasprotovanje hinavščini in nedoslednosti vladajočih elit v različnih družbah poskrbeli za preživetje umme (kot skupnosti vseh vernih). Največja vrednost knjige pa je v tem, da nazorno pokaže meje in paradokse, ob katere so trčili tisti, ki so vero instrumentalizirali za druge (recimo jim posvetne) cilje. Islamisti namreč ponujajo drugačno branje zgodovine, s preizpraševanjem svetovnega reda in prevlade Zahoda so prišli do odgovora, da je podrazvitost njihovih skupnosti proizvod Zahoda in njegovega posnemanja v islamskih državah, kot rešitev te zagate pa predlagajo vrnitev h koreninam islama, k idealni državi prvih štirih kalifov. Namesto sekularizirane religije v "moderni" državi islamski radikali ponujajo sakralizirano državo, usmerjeno k egalitarizmu na podlagi posvetovanja v šuri, kar seveda ne pomeni parlamentarne demokracije zahodnega tipa. Apokalipsa kot dovršitev razodetja (vseh treh monoteističnih verstvih) pa se kaže kot perverzno zanikanje življenja: bolj ko je situacija katastrofična, bližje je božje kraljestvo. Kljub vsemu pa je njihov cilj zelo tuzemski in vpliva na življenje onkraj "njihovih" kraljestev.

Knjiga prinaša še obširen slovarček bistvenih in uporabljenih arabskih izrazov, prepis univerzalne islamske deklaracije o človekovih pravicah, pa tudi številne preglednice o gibanjih, razprostranjenosti in sestavi muslimanskega prebivalstva ter povezanosti med različnimi radikalnimi gibanji. Kot vsako pravo branje nam ponuja namige in subverzivne odgovore, ki napotujejo naprej, ne pa dokončnih resnic. Kot pred koncem ponovi avtor, ki želi islam pri-

bližati zahodno-krščanskemu kulturno-civilizacijskemu miljeju, mogoče res ni velike razlike med delavcem v tovarni orožja neke zahodne države, ki proizvaja večtonske vodene bombe, ali finančnim strokovnjakom, zaposlenim v globalni korporaciji, ter muslimanskimi kamikazami, ki se s potniškim letalom zaletijo v nebotičnik ali s tovarnjakom polnim razstreliva parkirajo pred poslopje, ki jim simbolizira prevlado Zahoda.

Tomaž KAŠTRUN

Maurice Blanchot

Blanchotovi obrazi

Koda, Ljubljana 2001, str. 263, 4.450,00 SIT (ISBN: 961-6356-41-0)

Zgodnejša definicija postmodernega epistema Ihaba Hassana se je napajala delno iz eksistencialističnih avtorjev, v večji meri pa naslanjala in črpala svoje gradnike iz avantgardnih gibanj. Blanchot je bil eden od gradnikov Hassanove ideje o literarnem postmodernizmu. Njegov postmodernizem je, značilno, obremenjen s preteklostjo. Svojo izvirno noto pa išče v soju ognjevitih izzivov - podoben je predvsem evropskemu mikrokozmosu - ki jih skoraj ni mogoče prezreti. Četudi je spomin večer in je takšno obdobje stvar težje predstave o dolgoročni družbeni amneziji, je - pa čeprav dostikrat nasprotujoče - obvezna podlaga trenutne paradigme. Zato je svojo paradigmo Blanchot gradil z nekaterimi modernističnimi idejami in družbenimi obolenji, polnimi prvinskih fikcij.

Fundamentalnost pisane besede in instanca avtoritete sta le dva problema, ki stopita v ospredje v knjigi Blanchotovi obrazi. Poleg teh problemov, pa si zelo prizadeva s kritičnim diskurzom ovrednotiti vprašanje avtorja kot dejavnika per se, se identificirati z jezikovnim pragmatizmom, literarno transgresijo, hegljansko dialektiko ter številnimi drugimi ključnimi problemi, ki jih je razvijal v svojih življenjskih delih.

"Blanchotovi obrazi" so na slovenskih tleh torej "magnum opus" reprezentativno delo,

nam dokaj nepoznanega francoskega misleca. Najprej je uspel kot prozaist že v zgodnjih 30. letih prejšnjega stoletja, nato pa ga je bližnje srečanje s smrtjo med nemško okupacijo zaznamovalo z začaranim krogom uporništv, ujetništva, smrti, izgnanstva, norosti, kritičnosti in revolucionarnost. Hkrati so bili to tudi razlogi za njegovo relativno uspešnost v filozofiji, čeprav je bil vsaj nekdje do sredine 70. let kot avtor "v senci". Po koncu druge svetovne vojne so njegova dela močno eksistencialistična, vendar pa njegovo fragmentarno pisanje ni vzdržalo napora in skrajnosti meja eksistencialistične filozofije, racionalnosti in moči. Zato mu je začetek 60. let prejšnjega stoletja prinesel novi status. Njegovo pisanje je bilo močno pod vplivom imanentne skupine francoskih strukturalistov Derridaja, Barthesa, Foucaulta ter kasneje tudi dvojice Deleuze in Guattari. Pa vendar je bil v vsej svoji držiki kot skriti pisatelj nepoznan širši publik, kot sugestija bralcu, da se lahko svobodneje identificira s svojimi lastnimi idejami - predvsem intelektualec, zagret za sistematično raziskovanje odnosa jezika in njegovega pomena.

Topografija Blanchotovih del je, hvalabog, danes že presežena z idejo o njegovem institucionalnem poslanstvu kot pisatelju. Zato si avtor dovoli genezo svoje lastne literarne prakse in prikaza historičnega ozadja. Pa naj si bo to čisto na ravni simbolne zaznave pisanega teksta ali premagovanje lastne vokacije, ki počasi resignira v ne-literarne reference; Blanchot si ne dovoli nekakšne moralne aktualizacije po družbenih boleznih. Prej si želi doseči tisto raven literature, ki ne bi bila vključena v trenutno stanje jezika in bi iskala vprašanja v lastnih usedlinah izkušenj. Zato tudi svojega kozmosa ne zrcali na drobnih življenjskih anekdotah, pač pa počiva na silovitem in emblematičnem mestu neutopljivih izkušenj, polnih brazgotin. Pa čeprav sem bil kot ljubitelj Blanchota nad izborom esejev v reprezentativnem slovenskem prevodu prej razočaran kot zadovoljen. Navkljub dejstvu, da so že leta 1988 (letnik VII, št. 69/70 in št. 73/74) in leta 2001 (letnik XX, št. 228-229) v Novi reviji prevajali Blanchotova prepoznavnejša dela, se s knjigo "Blanchotovi obrazi" v slovenskem

prostoru tako rekoč ne pojavi kaj dosti. Okusimo lahko njegovo literarno razmišljanje, dotaknemo se prepovedanih meja eksistencialistične filozofije, kanček strukturalizma in nazadnje tudi nekaj pristnih življenjskih kapric. Pa vendar s knjigo ni mogoče prikazati Blanchota ne kot prvega ne kot drugega, morda le kot tretjega. Seveda v tem primeru ne kritiziram njegovih esejev ali tiste, ki želijo biti postmoderni in jih človek lahko že bere kot Uliksesa, niti ne kritiziram osebe, ki je naredila izbor. Enostavno gre za kalejdoskop kritičnih del, zbranih pod enim pokrovom, ki nas vodijo v - morda že malce zavajajoče - verovanje o radikalnem negativizmu. Predvsem tam, kjer Blanchot široko-ustno opisuje različna stanja drugih avtorjev, v opisih vidimo subverzivne rešitve njegove razmišljanja. Jeziku dodaja tisto subtilnost, ki zavaja in sprevrta pomanjkljivosti pred sodiščem lastnih kriterijev. Ni cinik, ni pisatelj, ni filozof, je prerok. Institucionalizacija subjektivnosti je bila zanj pač rešitev pred naravo kolektivizma; morda privilegij, v katerega se je zatekel in utemeljil svojo zapuščino, ki uteleša njegovo nikoli identificirajočo se ideologijo.

Vendar pa je za prvo srečanje s tem avtorjem knjiga vsekakor opremljena s paketom primernih esejev, ki - kot pot skozi gozdove - popelje bralca v sorodstvene teme in ugledne pisatelje, pri katerih je Blanchot nabiral sadeže. Eno takih je vsekakor razumevanje Kafke - v eseju Branje Kafke -, mimo katerega ne moremo, ne da bi pomislili na Becketta ali na Joycea, s katerima avtor ponovno in ponovno koketira, kot da bi se z namišljenima prijateljema pogovarjal. Ni nič čudno, če potem ta esej, in tudi ostali, spominjajo na skupaj zlepljene kolaže. Pa recimo, hipotetično, da je Kafka kulturna oseba skoraj v vseh humanističnih študijah, je esej Baudelairov poraz ponovno nekakšen namišljeni dialog s Sartrom. Preko provokativnega Sartra, Blanchot najde nekakšne vsakodnevne beležke in jih v tekstu malodane implementira, povsod tam, kjer se mu primeri. Takšno empirično ponazorjevanje - delirij osebnega življenjepisa - se zastavlja na bogoskrunski izjemnosti, ki je bila značilna za Baudelairjev opus. Pa vendar ga preganja misel, da ta dekadent-

ni pesnik ni bil ustrezen niti po estetskem idealu niti po obliki formi mentis. Drastično združevanje idej, katarzično očiščevanje - glede na kulturno izročilo - je inovativno vse-kakor tam, kjer poizkuša razkrojiti stereotipske predstave simbolnih mrež. Razbijanje že davno mumificiranega tradicijskega obrazca, to izpelje to v esejih tretjega/zadnjega sklopa. Kot vrh ledene gore - sveta brez varnosti - napada Nietzscheja, Pascala ter Simona Weil. Vsi trije eseji so kot dodatek k nekaterim nerazrešljivim problemom, ki so bili izrisani kot predstava usode številnih generacij. Tokrat vsekakor bolj metodološko zbrano kritizira - singularno gledano - bistvo filozofije, liriko njihovih jezikov, venomer pa ga preganja misel na tišino. Kot apokaliptični jezdec s prevelikim moralnim mačkom se sprašuje smisel avtorstva: "ali je boljše, da jaz povem, ali je boljše, če ostanejo stvari nezapisane." Takšno ontologijo človeške volje kristalizira v eseju Na Nietzschejevi strani. Navsezadnje, a nič manj pomembnejše, pa se v eseju Simone Weil in gotovost dotika problema razočaranja ideologij, predvsem tiste, ki je Weilovi najbolj podobna; v odnosu do krščanske logike Boga. Navkljub temu Blanchot z dobro mero gravitacije drži Weilovo pod nadzorom, da ne bi preveliko dvomila.

Če je naloga Blanchota, da ostane "buden", medtem ko slehernik živi v snu, trka njegovo zadovoljstvo ob lastno predanost realnemu življenju. Občutek nadvlade nad opisovanim subjektom da vedeti, da ne išče zadovoljstva v pisanju, pač pa ga najde v posledičnem branju. Zaradi tako bridkega pristopa do besedila kot celote, nenehno tlačí v ozadje ustvarjalčevo funkcijo, kar rezultira prav v tem, da poudarja na množico opomb, ki jih originalni avtor dopušča v tekstu, in ki služijo za demistifikacijo posameznika. Vendar se zaradi tega, ker življenje piše mnogo bolj fantastične zgodbe od tistih, ki si jih more izmisliti človeška fantazija (Lasch), Blanchot obrača okoli samega sebe, kjer išče mejo med življenjem in zgodbo. Njegova budnost se mestoma sestopi v bolečino, saj že sama fikcija nasilno vstopa v njegovo in bralčevo [hkrati tudi Blanchotovo] življenje.

Knjiga je tako ena sama strast, skoraj neskončni tekst: poglobljanje v pisanje do te

mere, da bralec že začne iskati mejo med imitacijo in originalom. Obrazi so tako metafore za pisateljevo mnogoterno življenje, zgoščeno tudi na ponavljajoča se mesta, podprta s spektakularnimi učinki, ki so nedvomno neprizanesljivo direktni, povsem sproščena pisava pa enkrat pisatelja, drugič filozofa vznemirja zaradi ambivalence poželjivosti po "temni strani" diskurza. Mnogotero življenje so osebe, so praskanke, kjer se podobe zaradi praskanj mešajo, on pa jih elegantno vnaša v temelje književnosti. Piše iz elementarne radoživosti, ki mu predstavlja osnovno moč avtoritete, vendar ni zato nič manj presunjena spricho tišine, zaradi katere tudi sam Blanchot ne more nič. Niti je oživljati niti je semantično premikati v potlačeno hrepenenje.

Gregor STARC

Roman Vodeb

Subjekt v ideologiji (športa)

Fit, Trbovlje 2002, str. 158, 3.255 SIT (ISBN: 961-90852-2-1)

V predgovoru svoje tretje knjige je Roman Vodeb zapisal, da se bralcem ponuja kot ideolog-teoretik "z rešitvami na temo, kako s športom (v Sloveniji) naprej," ob tem pa je tudi jasno nakazal, kako se namerava problema sploh lotiti - s pomočjo psihoanalize. V naslovu knjige je šport sicer v oklepaju, vendar bralec po prebrani knjigi ugotovi, da je oklepaj odveč. Vse se namreč vrti okrog športa ali natančneje - okrog šolske športne vzgoje in športne rekreacije. Vodeb se polja ideologije loteva zelo ambiciozno, oborožen z Althusserjem in nekaterimi izleti v teorije Foucaulta, Kuhna in Bachelarda, ki pa se na koncu vedno stečejo v Freudovo psihoanalizo. V knjigi je razvidno ortodoksno razumevanje Freuda, ki je postavljen na sam vrh Vodebove epistemološke piramide, kar pa argumentacijo včasih pripelje v težave. Avtor na več mestih na primer ugotavlja, da je iz ideologije nemogoče izstopiti, obenem pa želi pokazati, da njegova lastna teorija izstopa iz ideologije. Tako prihaja do nekaterih protislovij, ko so uporabljene Freudove teori-